

LEKSIKON

ANTIČKI FILOZOFI

I: A – D

Uvodna napomena

Izrađujući leksikon **Antički filozofi**, koji je sastavljen prema istim principima kao i svi dosadašnji leksikoni objavljeni u časopisu *Latina et Graeca*, naišli smo i na probleme s kojima smo se dosad susretali a i na neke sasvim nove.

138

Prva se poteškoća pojavila u sastavljanju abecedarija: naime, u leksikonu su u načelu uvršteni svi oni antički autori koji su se, na ovaj ili onaj način, bavili filozofijom (svjesni smo, dakako, nužne nepotpunosti svakog takva popisa), ali su izostavljeni oni za čije smo djelo procijenili da pripada drugom leksikonu, bilo zato što je značajan predstavnik svoje literarne vrste (tako je Lukrecije uvršten među pjesnike) bilo zato što se njihov doprinos, iz današnje perspektive, ostvaruje u nekom drugom području (takav je slučaj, na primjer, s Euklidom, koji će se nalaziti u leksikonu stručnih pisaca). Kao i uvijek kod ovakvih podjela, granice između domena veoma su krhke.

Zatim, u ovom su leksikonu morali biti obrađeni i oni antički mislioci koji, poput Sokrata na primjer, nisu ništa napisali – time smo odstupili od principa primjenjivanog u dosadašnjem radu, ali nam se činilo da bi drugačije pregled antičkih filozofa bio nužno i bitno nepotpun: kod takvih je mislilaca uvedena oznaka – *bez pisanih djela*.

Više nego drugdje suočili smo se i s problemom rekonstrukcije opusa pojedinog autora i određivanja radi li se o potpuno ili fragmentarno očuvanom djelu ili je tekst sasvim izgubljen. U obradi filozofa posebno je došla do izražaja nedovoljna opremljenost nama pristupačnih biblioteka, čak i temeljnom literaturom. Zbog toga u ovom dijelu posla zacijelo ima grešaka. Iz istog razloga ponekad je bilo veoma teško odrediti točne nazive djela nekih autora – pažljiviji će čitalac pronaći u naslovima izvjesne nedosljednosti i neujednačenosti.

I napokon, ograničeni prostorom, i tamo gdje smo to pokušavali, mogli smo dati samo nepotpun sažetak stavova i mišljenja pojedinih filozofa – ovaj leksikon, dakle, ni u kojem slučaju nije pregled filozofije već samo skup osnovnih podataka o filozofima i anonimnim djelima iz antičkog perioda.

Uz sve uobičajene priručnike, preglede antičkih književnosti, civilizacije i filozofije, umnogome nam je pomogla knjiga D. Grlića **Leksikon filozofa**, Naprijed, Zagreb ²1982, a iz kompendija Diogena Laerčanina (*Životi i mišljenja istaknutih filozofa*, BIGZ, Beograd ²1979) ekscerpitali smo sve naslove, zadržavajući – gdje je god to bilo moguće – njihov oblik onakvim kakav se pojavljuje u tom prijevodu.

Oznake uz djela ostale su nepromijenjene:

- djelo sačuvano u cjelini,
- fragmentarno očuvano djelo,
- izgubljeno djelo.

U izradi leksikona **Antički filozofi** ponovo su u podjednakim omjerima sudjelovali Marina Brcko, Darko Novaković, Damir Salopek, Zlatko Šešelj i Dubravko Škiljan.

139

A

ADRAS (Ἰδραστός), 2. st. Grčki filozof iz Afrodizijade, peripatetik, autor izgubljenih komentara Platonova *Timeja*, Aristotelove *Nikomahove etike* i Teofrastove *Etike*.

○ komentari Platona, Aristotela i Teofrasta

AETIJE iz Antiohije (Ἀέτιος), oko 100. Grčki filozof, autor doksografskog djela *Filozofska mišljenja*. Spis je važan kao izvor obavijesti o filozofima čija se djela nisu sačuvala.

● *Filozofska mišljenja* (Περὶ τῶν ἀρεσκόμενων)

AGAPIJE (Ἀγάπιος), oko 500. Grčki filozof, učenik Proklova, neoplatonovac, podučavao je u Ateni, težeći za tim da vrati filozofiju u sistem grčkog obrazovanja.

○ nepoznato

ALBIN (Ἀλβῖνος), 2. st. Grčki filozof iz Smirne, učenik Gajeva, posvetio se, poput svog učitelja, interpretaciji Platonova djela. Sastavio je opći uvod u Platonove tekstove i prikaz svih dotadašnjih mišljenja o Platonovu učenju, koji se nekada pogrešno pripisivao nekom Alkinoju.

● *Uvod u Platonovu filozofiju* (Πρόλογος), *Učiteljski spis* (Διδασκαλικός)

ALEKSAMEN (Ἀλεξάμενος), nepoznato vrijeme. Sofist koji je, prema nekim vijestima, pisao prije Sokrata dijaloge nalik na Platonove.

○ nepoznato

ALEKSANDAR iz Afrodizijade (Ἀλέξανδρος), 3. st. Grčki filozof, peripatetik, jedan od najboljih i najtočnijih interpreta Aristotelova djela. U vlastitom je učenju odstupao od nekih Aristotelovih postavki slijedeći nominalističke teorije.

● *O duši* (Περὶ ψυχῆς), *O sudbini* (Περὶ εἰμαρμένης), *O groznici* (Περὶ πυρετῶν), *Etička pitanja* (Περὶ ἠθικῶν προβλημάτων); komentari uz Aristotelova djela *Prva analitika*, *Meteorologija*, *O osjetu*, *Metafizika*, *Topika*

○ komentari uz Aristotelova djela *Fizika*, *Kategorije* i druga

ALEKSANDAR iz Ega ('Αλέξανδρος), 1. st. Grčki filozof, peripatetik, učitelj cara Nerona, komentirao je Aristotelova djela.
○ komentar uz Aristotelove *Kategorije*

ALEKSANDAR iz Likopola ('Αλέξανδρος), 3. st. Grčki filozof, neoplatonovac, sastavljač spisa protiv manihejaca, prešavši na kršćanstvo postao je biskup svoga grada.
● *Protiv Manihejevih mišljenja* (Πρὸς τὰς Μανιχαίου δόξας)

ALEKSIN ('Αλεξῖος), 4/3. st. pr. n. e. Grčki filozof iz Elide, pripadnik megarske škole, bavio se posebno retorikom kao pripremom za dijalektiku.
○ nepoznato

ALKMEON ('Αλκμαίων), 6/5. st. pr. n. e. Grčki liječnik i filozof iz Krotona u Južnoj Italiji. Pitagorovac koji je smatrao da u čovjekovu svijetu vladaju suprotnosti, da je mozak sjedište razuma i osjeta, te da se čovjek po mišljenju razlikuje od životinja koje posjeduju samo osjetilno opažanje. Kao liječnik bavio se i empirijskim istraživanjima, a izveo je prvu operaciju na oku.
● *O prirodi* (Περὶ φύσεως)

AMAFINIJE, Gaj (Gaius Amafinius), 1. st. pr. n. e. Rimski filozof epikurovske škole kojeg Ciceron spominje kao sastavljača općeg pregleda filozofskog učenja kojemu je pripadao.
○ nepoznato

AMELIJE Gentilijan (Amelius Gentilianus), 3. st. Grčki filozof, neoplatonovac, učenik Plotinov, u obranu svog učitelja od optužbe da je plagijator Numenijev izdao je oko 100 knjiga; sastavio je objašnjenja uz Platonova *Timeja*.

○ komentari Platona i Plotina

AMIKLA ('Αμύκλας), nepoznato vrijeme. Grčki filozof, pitagorovac kojeg spominje Diogen Laercianin.
○ nepoznato

AMONIJE, sin Heremijin ('Αμμώνιος), 5/6. st. Grčki filozof iz Aleksandrije, neoplatonovac, znamenit učitelj i komentator Aristotela.
● komentari Aristotela

AMONIJE Sakka ('Αμμώνιος Σάκκας), 3. st. Grčki filozof iz Aleksandrije, poput Sokrata podučavao je samo usmeno, a čini se da je težio za usklađivanjem Aristotelovih i Platonovih stavova. Među njegovim se učenicima ističu Kasije Longin, Origen i Plotin, pa ga smatraju začetnikom neoplatonovske škole. Oskudni podaci o životu i radu A. nalaze se u Porfirijevu *Životu Plotinovu*.

○ bez pisanih djela

ANAHARSID ('Ανάχαρσις), 6. st. pr. n. e. Skitski plemić koji je kao učitelj stigao, prema predaji, u Grčku i zbog jasnih i jednostavnih izreka ubrajan je među sedam mudraca. Predodžbi o njemu osobito su pridodijeli kinici, a iz 4/3. st. pr. n. e. potječu i njegova apokrifna pisma, iz kinkičkih izvora. Lukijan ga je prikazao u jednom dijalogu.

○ bez pisanih djela

ANAKSAGORA ('Αναξαγόρας), oko 500–428/7. pr. n. e. Grčki filozof iz Klazomena u Maloj Aziji, prijatelj Periklov, optužen u Ateni zbog huljenja bogova, pobjegao je u Lampsak gdje je umro. Bavio se matematikom, astronomijom i prirodnim znanostima, a kao filozof je smatrao da se promjene sastoje u spajanju i razdvajanju, dok su posljednji elementi neuništive materije beskonačno djeljive sperme (homeomerije u Aristotelovoj interpretaciji). Materijalni elementi prerastaju iz prvobitnog kaosa u kozmos posredovanjem uma, prvog pokretača i najfinije i najčistije materije sadržane u samoj prirodi a ne izvan nje. Osjetilno opažanje prema A. vrši se s pomoću suprotnosti, a istinu spoznaje um. Može se smatrati posrednikom između

Zenonova i Heraklitova učenja, a značajno je utjecao na Arhelaja iz Atene i Diogena iz Apolonije.

● *O prirodi* (Περὶ φύσεως)

ANAKSARH ('Ανάξαρχος), 4. st. pr. n. e. Grčki filozof iz Abdere, učenik Demokrita i Metrodora, pratilac Aleksandra Makedonskog na njegovu putu u Indiju. Skeptik, smatrao je da je cilj života ostvarenje sreće. Preko njega je Piron upoznao Demokritovu atomistiku.

● dva filozofska fragmenta

ANAKSILAJ ('Αναξίλαος), 1. st. pr. n. e. Grčki filozof, neopitagorovac, pisao je o filozofima i o medicinskim problemima, pa je poslužio kao izvor Pliniju Starijem.

○ *O filozofima* (Περὶ φιλοσόφων)

ANAKSIMANDAR ('Αναξίμανδρος), 610–547. pr. n. e. Grčki filozof iz Mileta, suvremenik Talov, bavio se i matematikom, astronomijom i geografijom. Sastavio je prvu kartu Zemlje i globus neba. Smatrao je da je Zemlja, u središtu svemira, valjkastog oblika, a nastanjeni svijet nalazi se na njezinoj gornjoj kružnoj plohi. Praosnova svih stvari nalazi se u beskonačnom iz čijeg se kretanja kroz suprotnosti izdvajaju pojedinačne pojave i u nj se vraćaju. A. je učio da se život na Zemlji razvio iz vode preko nižih organizama do čovjeka. Bio je prvi sastavljač spisa pod naslovom *O prirodi*, a pokušajem da u konsistentnoj teoriji objasni bit svijeta uvrstio se među najznačajnije rane grčke filozofe.

● *O prirodi* (Περὶ φύσεως)

ANAKSIMEN iz Mileta ('Αναξίμενης), 585–oko 525. pr. n. e. Grčki filozof, učenik Tala i Anaksimandra, smatrao je prapočetlom zrak, čijim zgušnjavanjem nastaje voda a razrjeđivanjem vatra, dok njihovo miješanje dovodi do složenih tijela. Sam zrak je beskonačan i u neprestanu kretanju. Za Zemlju je mislio da je ravna ploča koju podržava zrak, a prvi je uočio da Mjesec nema vlastite svjetlosti.

● fragmenti filozofskog djela

ANDROKID ('Ανδροκίδης), nepoznato vrijeme. Grčki filozof koji je pisao o pitagorovskim simbolima.

● fragmenti filozofskog djela

ANDRONIK s Roda ('Ανδρόνικος), 1. st. pr. n. e. Grčki filozof, 11. upravitelj peripatetičke škole u Ateni nakon Aristotela, sakupljao je, komentirao i izdavao Aristotelova djela, pa je priredio i njihovo prvo kritičko izdanje. Napisao je komentar uz *Kategorije*, a pripisivao mu se i spis *O počelima*, te katalog Aristotelovih djela.
○ komentar uz Aristotelove *Kategorije*, katalog Aristotelovih djela; *O počelima* (Περὶ ἀρχῶν) (?)

ANIKERID ('Ανικερῖς), 4/3. st. pr. n. e. Grčki filozof iz Kirene. Prema Diogenu Laercianinu bio je osnivač posebne škole unutar hedonističkog epikurovskog učenja.
○ nepoznato

ANONYMUS IAMBlichI, 5. st. pr. n. e. Nepoznati sastavljač političkog spisa na grčkom sadržanog u Jamblihovu *Pozivu na filozofiju*. Pod Protagorinim utjecajem zalaže se za građansku zakonitost, pokazujući kako čovjek kroz društveni poredak dostiže vrlinu i zadovoljstvo. Spis se pogrešno pripisivao Antifontu.

● fragmenti Jamblihova Anonima (*Fragmenta Anonymi Iamblichii*)

ANTIFONT iz Atene ('Αντιφών), 5. st. pr. n. e. Grčki sofist, sugovornik Sokratov, smatrao je da su svi ljudi, bez obzira na svoje porijeklo i imovinsko stanje, po prirodnom zakonu jednaki, a bavio se i spoznajnoteorijskim, kozmološkim i etičkim problemima. Sačuvan je, u fragmentima, i jedan A. govor, te djelo o tumačenju snova.

● *O istini* (Περὶ ἀληθείας), *O slozi* (Περὶ ὁμοιοῦς), *Državni govor* (Πολιτικός), *O tumačenju snova* (Περὶ κρίσεως ὀνείρων)

ANTIGON iz Karista ('Αντίγονος), 3. st. pr. n. e. Grčki kipar i pisac koji je živio na dvoru pergamskog kralja Atala I. U dva je svoja djela sakupio podatke o životima znamenitih filozofa, djelomično i na osnovi vlastitih poznanstava s njima. Sastavio je i zbirku čudesnih priča, a – prema Pliniju – i teorijske rasprave o slikarstvu i radu u metalu.

● *Zbirka nevjerovatnih priča* ('Ιστοριῶν παραδόξων συναγωγῆ)

● *Životi filozofa* (Βίοι φιλοσόφων), *Povijesne uspomene* ('Ιστορικά ὑπομνήματα)

○ rasprave o obradi metala i o slikarstvu

ANTIOH iz Askalona (Ἀντίοχος), 2/1. st. pr. n. e. Grčki filozof, učenik Filonov, slušao ga je Ciceron kao voditelj atenske Akademije. Smatra se osnivačem tzv. 5. akademije. Kao eklektik pokušavao je pomiriti stoičko, Platonovo i Aristotelovo učenje, a negira skeptike. Napisao je spis protiv svog učitelja.

○ *Sos* (Σῶσος)

ANTIPATAR iz Tarsa (Ἀντίπατρος), 2. st. pr. n. e. Grčki filozof, stoik, učenik Diogena iz Seleukije i učitelj Panetijev. U logiku je uveo zaključke iz jedne premise, a u etici je ciljem života smatrao neprestano otkrivanje vlastite prirode.

● *O bogovima* (Περὶ θεῶν), *O vještini gatanja* (Περὶ μαντικῆς), *O živim bićima* (Περὶ ζώων), *O glasu božjem kod Sokrata* (Περὶ δαμονίου τοῦ Σωκράτους)

ANTIPATAR iz Tira (Ἀντίπατρος), 1. st. pr. n. e. Grčki filozof, stoik, učitelj Katona Utičkog, bavio se filozofijom prirode. Za neka je njegova djela nesigurno pripadaju li možda A. iz Tarsa.

● *O kozmosu* (Περὶ κόσμου)

○ *O dužnosti* (Περὶ τοῦ καθήκοντος), *O braku* (Περὶ γάμου) (?), *O duši* (Περὶ ψυχῆς) (?)

ANTISTEN iz Atene (Ἀντισθένης), 445–360. pr. n. e. Grčki filozof, učenik Gorgijin, Hipijin i Sokratov, osnivač kiničke škole. Sačuvano je gotovo 70 njegovih naslova, podijeljenih u 10 svezaka. Smatrao je da se vrlinom, nezavisnom od svega vanjskog i samodovoljnom, dostiže blaženstvo i propagirao je, kao radikalni individualist, povratak prirodnom životu, lišenom društvenih konvencija. U logici je zastupao mišljenje da nema protivurječnih sudova nego samo tautoloških, a u gnozeološkom je učenju, ne slažući se s Platonom, vjerovao da ne postoji opće nego samo individualno. Bio je zastupnik monoteizma. Snažno je utjecao na Diogena iz Sinope i Krateta iz Tebe.

○ *O načinu izražavanja ili o znacima* (Περὶ λέξεως ἢ περὶ χαρακτήρων), *Ajant* (Αἴας), *Odisej* (Ὀδυσσεύς), *Obrana Oresta ili o advokatima* (Ὁρέστου ἀπολογία ἢ περὶ τῶν δικηγόρων), *Isografe ili Lisija i Isokrat* (Ἴσογράφη ἢ Λυσίας καὶ Ἴσοκρά-

της), *Protiv Isokratova Amartira* (Πρὸς τὸν Ἴσοκράτους Ἀμάρτον), *O prirodni životinja* (Περὶ ζώων φύσεως), *O radanju djece ili o svadbi* (Περὶ παιδοποιίας ἢ περὶ γάμου ἐρωτικός), *O sofistima* (Περὶ τῶν σοφιστῶν φυσιογνωμικός), *O pravednosti i hrabrosti* (Περὶ δικαιοσύνης καὶ ἀνδρείας), *O dobru* (Περὶ ἀγαθοῦ), *O hrabrosti* (Περὶ ἀνδρείας), *O zakonu ili o državi* (Περὶ νόμου ἢ περὶ πολιτείας), *O zakonu ili o lijevom i pravednom* (Περὶ νόμου ἢ περὶ καλοῦ καὶ δικαίου), *O slobodi i ropstvu* (Περὶ ἐλευθερίας καὶ δουλείας), *O vjernosti* (Περὶ πίστεως), *O tutoru ili o poslušnosti* (Περὶ ἐπιτρόπου ἢ περὶ τοῦ πείθεσθαι), *O robjedi* (Περὶ νίκης οἰκονομικός), *Kir* (Κῦρος), *Veći Heraklo ili o snazi* (Ἡρακλῆς ἢ περὶ ἰσχύος), *Kir ili o kraljevstvu* (Κῦρος ἢ περὶ βασιλείας), *Aspasija* (Ἀσπασία), *Istina* (Ἀλήθεια), *O vještini razgovora* (Περὶ τοῦ διαλέγεσθαι ἀπυλογικός), *Saton ili o prigovaranju* (Σάτων ἢ περὶ τοῦ ἀντιλέγειν), *O načinu govora* (Περὶ διαλέκτου), *O obrazovanju ili o imenima* (Περὶ παιδείας ἢ ὀνομάτων), *O upotrebi imena* (Περὶ ὀνομάτων χρήσεως), *O pitanju i odgovoru* (Περὶ ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως), *O mišljenju i znanju* (Περὶ δόξης καὶ ἐπιστήμης), *O smrti* (Περὶ τοῦ ἀποθαιεῖν), *O životu i smrti* (Περὶ ζωῆς καὶ θανάτου), *O stvarima u Hadu* (Περὶ τῶν ἐν Ἄιδου), *O prirodni* (Περὶ φύσεως), *Pitanje o prirodni* (Ἐρώτημα περὶ φύσεως), *Mišljenje* (Δόξα), *Problemi o učenju* (Περὶ τοῦ μανθάνειν προβλήματα), *O muzici* (Περὶ μουσικῆς), *O tumačenju* (Περὶ ἐξηγητῶν), *O Homeru* (Περὶ Ὁμήρου), *O Teognidu* (Περὶ Θεογνιδος), *O nepravedni i bezbožnosti* (Περὶ ἀδικίας καὶ ἀσεβείας), *O Kalthantu* (Περὶ Κάλχαντος), *O izviđaču* (Περὶ κατασκοπού), *O nasladi* (Περὶ ἡδονῆς), *O Odiseji* (Περὶ Ὀδυσσεείας), *O štapu* (Περὶ τοῦ ραβδοῦ), *Atena ili o Telemahu* (Ἀθηνᾶ ἢ περὶ Τηλεμάχου), *O Heleni i Penelopi* (Περὶ Ἑλένης καὶ Πηνελόπης), *O Proteju* (Περὶ Πρωτέως), *Kiklop ili o Odiseju* (Κύκλωψ ἢ περὶ Ὀδυσσεύς), *O upotrebi vina ili o rijanstvu* (Περὶ οἴνου χρήσεως ἢ περὶ μέθης), *O Kirki* (Περὶ Κίρκης), *O Amfijereju* (Περὶ Ἀμφιαράου), *O Odiseju i Penelopi i o psu* (Περὶ τοῦ Ὀδυσσεύς καὶ Πηνελόπης καὶ περὶ τοῦ κυνός), *Heraklo ili Mida* (Ἡρακλῆς ἢ Μίδας), *Heraklo ili o razumu i snazi* (Ἡρακλῆς ἢ περὶ φρονήσεως ἢ ἰσχύος), *Kir ili ljubljani* (Κῦρος

ἢ ἐρώμενος), *Kir ili izviđači* (Κῦρος ἢ κατασκοποί), *Meneksen ili o vladanju* (Μενέξενος ἢ περὶ τοῦ ἀρχεῖν), *Alkibijad* (Ἀλκιβιάδης), *Arhelaj ili o kraljevstvu* (Ἀρχέλαος ἢ περὶ βασιλείας)

APELIKONT (Ἀπελλικῶν), 2/1. st. pr. n. e. st. pr. n. e. Grčki filozof iz Teja, poznat kao sakupljač knjiga i vlasnik biblioteke u kojoj je posjedovao primjerke iz Aristotelovih i Teofrastovih knjižnica.

○ nepoznato

APOLODOR Kepotiran (Ἀπολλόδωρος), 2. st. pr. n. e. Grčki filozof, polaznik i kasnije voditelj epikurovske škole u Ateni. Napisao je preko 400 knjiga, među njima i biografiju Epikura i prikaz njegove filozofije – sva su mu djela izgubljena.

○ *Zbirka filozofskih mišljenja* (Συναγωγὴ τῶν δογμάτων), oko 400 djela nepoznatih naslova

APOLODOR iz Seleukije (Ἀπολλόδωρος), 2. st. pr. n. e. Grčki filozof, stoik, učenik Diogena iz Seleukije, napisao je djela o fizici i etici.

● *Fizika* (Φυσική), *Etika* (Ἠθική)

APOLONIJE iz Tijane (Ἀπολλώνιος), 1. st. Grčki filozof, neopitagorovac, žudotvorac, putujući učitelj i asket, čiju je biografiju, u obliku fantastičnog romana, napisao Filestrat. Sastavio je jedan religijski spis, Pitagorinu biografiju, a neka od pisama u zbirci koja je sačuvana pod njegovim imenom možda su autentična.

● 77 pisama (?)

● *Svetkovine ili o žrtvovanju* (Τελευταὶ ἢ περὶ θυσίῶν), *Pitagora* (Πυθαγόρας)

APOLONIJE iz Tira (Ἀπολλώνιος), 1. st. pr. n. e. Grčki filozof, stoik, sastavljač popisa svih stoičkih mislilaca od Zenona i autor djela o ulozi žena u filozofiji.

○ *Pregled filozofa i knjiga od Zenona nadalje* (Πίναξ τῶν ἀπὸ Ζήνωνος φιλοσόφων καὶ τῶν βιβλίων), *Žene koje su se bavile filozofijom* (Ὅσαι γυναῖκες ἐφιλοσόφουν)

ARHEDEM (Ἀρχέδημος), 2. st. pr. n. e. Grčki filozof iz Tarsa, stoik, vjerojatno učenik Diogena iz Seleukije.

● fragmenti filozofskog djela

ARHELAJ iz Atene (Ἀρχέλαος), 5. st. pr. n. e. Grčki filozof iz Atene ili iz Mileta. U Ateni je bio učenik Anaksagorin i, vjerojatno, učitelj Sokratov i Euripidov, posrednik između predsokratovske filozofije prirode i sokratovske etike. Smatrao je da um nije odijeljen od materije već imanentan svijetu nastalom mehaničkim putem iz zraka. Prema A. pravedno i nepravedno sadržani su u pravnoj normi a ne u prirodi; bavio se i pitanjem porijekla ljudskog društva.

● fragmenti filozofskog djela

ARHIP iz Tarenta (Ἀρχίππος), 5. st. pr. n. e. Grčki filozof, pitagorovac, prognan zbog svojih filozofskih uvjerenja.

● fragmenti filozofskog djela

ARHITA iz Tarenta (Ἀρχύτας), 4. st. pr. n. e. Grčki filozof, pitagorovac, bavio se matematikom, mehanikom i muzikom: otkrio je ovisnost visine tona o frekvenciji i pojmove geometrijske, aritmetičke i harmonijske sredine.

● *O skladu* (Ἀρμονικός), *Razgovori* (Διατριβαί); 1 pismo (?)

ARIJAN, **Flavije** (Φλάβιος Ἀρριανός), 95–175. Grčki političar i povjesničar iz Nikomedije, konzul i namjesnik Kapadokije. Uz ostala djela, kao učenik Epiktetov, priredio je *Epiktetove razgovore* u 8 knjiga (sačuvano 4), *Priručnik* za Epiktetovu etiku, koji je značajno utjecao na kasniju filozofiju. Pisao je i povijesna i stručna djela.

● *Epiktetov priručnik* (Ἐγχειρίδιον)

● *Razgovori* (Διατριβαί)

○ *Sastanci* (Ὁμιλαί)

ARIJE Didim (Ἄρειος Δίδυμος), 1. st. Grčki filozof iz Aleksandrije, učitelj cara Augusta, prijatelj Mecenatov. U povodu Druzove smrti sastavio je *Utjehu Liviji*, a u doksografskom radu pokušao je prikazati različita gledišta Akademije, peripatetika i stoika.

● fragmenti filozofskog djela

ARION iz Lokra (Ἀρίων), 5. st. pr. n. e. Grčki filozof, pitagorovac, možda učitelj Platonov.

○ nepoznato

ARISTIP iz Kirene (Stariji) (Ἀριστίππος), 5/4. st. pr. n. e. Grčki filozof, učenik Sokratov, osnivač kirenske hedonističke škole. Učio je da osjetilna spoznaja ne doseže do objektivne stvarnosti nego samo ukazuje na stanje subjekta. Prema A. naslada i užitek pružaju čovjeku sreću, a razborit čovjek racionalno uviđa korist od pojedinih naslada. Kombinirao je sokratovska i Protagorina sofistička stajališta.

○ *O odgoju* (Περὶ παιδείας), *O vrlini* (Περὶ ἀρετῆς), *Opominjanje* (Προτρεπτικός), *Artabaz* (Ἀρτάβαζος), *Brodolomci* (Ναυαγοί), *Bjegunci* (Φυγάδες), *Rasprave* (Διατριβαί), *Deklamacije* (Χρειαί), *Za Laidu* (Πρὸς Λαΐδα), *Za Poru* (Πρὸς Πῶρον), *Za Sokrata* (Πρὸς Σωκράτην), *O sreći* (Περὶ τύχης)

ARISTIP iz Kirene (Mlađi) (Ἀριστίππος), Grčki filozof, unuk A. Starijeg. I sam pripadnik hedonističke škole, čini se da je negirao svaku spoznaju osim vlastita osjećaja radosti i boli. Možda je napisao neka djela koja se pripisuju njegovu djedu.

○ nepoznato

ARISTOBUL iz Aleksandrije (Ἀριστόβουλος), 2. st. pr. n. e. Hebrejski filozof, komentator *Starog zavjeta*, želio je u tekstu nepoznata naslova dokazati kako su grčki filozofi bili ovisni o hebrejskoj i biblijskoj tradiciji i učenju.

○ nepoznato

ARISTOKLO iz Mesene (Ἀριστοκλῆς), 2. st. Grčki filozof, peripatetik, učitelj Aleksandra iz Afrodizijade, poricao je spoznajnu teoriju eleatske, epikurovske i skeptičke škole.

● *O filozofiji* (Περὶ φιλοσοφίας)
○ *Etika* (Ἠθικά), *Retorika* (Ῥητορικὰ τέχνη)

ARISTON iz Aleksandrije (Ἀρίστων), 1. st. pr. n. e. Grčki filozof, sastavljač komentara uz Aristotelove *Kategorije*.

○ komentar uz Aristotelove *Kategorije*

ARISTON s Hija¹ (Ἀρίστων), 3. st. pr. n. e. Grčki filozof, učenik Zenonov, stoik. Odbacujući fiziku i logiku, bavio se etičkom problematikom i smatrao je da je vrlina jedinstvena i nedjeljiva.

○ *Opominjanje* (Προτρεπτικός), *Dijalozi o Zenonovu učenju* (Περὶ τοῦ Ζήνωνος δογμάτων διάλογοι), *Predavanja* (Σχολαί), *Rasprave o mudrosti* (Περὶ σοφίας διατριβαί), *Napomene o slavoiljublju* (Ἐρωτικὰ διατριβαί), *Rasprave o ljubavi* (Ἐρωτικὰ διατριβαί), *Bilješke* (Ἐπισημύματα), *Uspomene* (Ἐπισημύματα), *Anekdote* (Χρειαί), *Protiv retorika* (Πρὸς τοὺς ῥητορὰς), *Protiv Aleksinovich optužnica* (Πρὸς τὰς Ἀλεξίου ἀντιγραφάς), *Protiv dijalektičara* (Πρὸς τοὺς διαλεκτικούς), *Pisma Kleantu* (Πρὸς Κλεάνθην ἐπιστολαί)

ARISTON s Hija² (Ἀρίστων), nepoznato vrijeme. Grčki filozof, peripatetik kojega spominje Strabon.

○ nepoznato

ARISTON s Keja (Ἀρίστων), 3. st. pr. n. e. Grčki filozof, upravitelj peripatetičke škole u Ateni, popularizator Aristotelovih stajališta. Posebno se bavio etikom.

● *Ljubavne usporedbe* (Ἐρωτικὰ ὄμοια)

ARISTOTEL (Ἀριστοτέλης), 384–322. pr. n. e. Grčki filozof, jedan od najvećih mislilaca antike koji je u svojim djelima obuhvatio praktički sve znanje svog vremena i čiji je rad usmjerio razvoj čitave kasnije evropske filozofije i znanosti. Rođen u Stagiri u Trakiji, sa 18 je godina ušao u Platonovu Akademiju, gdje je ostao 20 godina. Pošto je, nakon toga, neko vrijeme bio odgojitelj Aleksandra Makedonskog na Filipovom dvoru, vratio se u Atenu i u Likeju je osnovao vlastitu školu. Pred kraj života, optužen zbog bezbožništva, prognan je na Eubeju gdje umire. A. filozofski pogled izrastao je u opreci prema Platonovu: prema A. svi fenomeni postoje kao pojedinačne pojave, dostupne osjetilima i spoznaji, koja od pojedinačnog dolazi do općih pojmova. Na osnovi takvih pretpostavki izgradio je logiku, udarivši joj temelje kao znanosti, jer je njegova sistematska obrada svih logičkih problema i insistiranje na silogizmima prethodnica kasnijem logičkom formalizmu. Deset kategorija predstavljaju najviše iskaze o biću, a razlikovanjem „prve“ i „druge“ supstancije diferencira se pojedinačno od općeg. A. fizika i učenje o prirodi u osnovi su materijalistički, no razdvajajući formu od materije, smatra da pasivna materija postaje

stvarnim bićem tek kad je oblikovana formom. Bavio se i etičkim pitanjima i društvenom teorijom: čovjek je društveno biće, obdareno razumom, koje teži blaženstvu kao najvišem dobru, a svoju društvenost može ostvariti samo u državnoj zajednici. Veoma značajna je i A. poetika kojom je udario temelje cjelokupnoj kasnijoj evropskoj teoriji umjetnosti. Uza sve to pisao je i spise koji su se doticali gotovo svih područja ljudske spoznaje i mnogim je disciplinama, direktno ili indirektno, A. bio začetnik. Njegovi se radovi, uvelike očuvani, tradicionalno dijele na egzoterične spise (dijalozi namijenjeni širem krugu čitalaca, fragmentarno sačuvani), hipomnematičke i sinagogičke spise (bilješke o raznim područjima i zbirke građe, također u ulomcima), te ezoterične spise u kojima se, za uži krug čitalaca, izlažu temelji A. učenja. Ovi se spisi opet dijele na logičke (*Organon*), prirodoznanstvene (među ostalima *Fizika*), metafizičke (*Metafizika*), etičke i političke (*Nikomahova* i *Eudemova etika*, *Politika*) i retoričke i poetičke (*Retorika* i *Poetika*). Veoma poznata u antici, A. djela su se u Evropi ponovo pojavila potkraj 12. st. posredstvom Arapa i, preko Tome Akvinskog, dugo su vremena, zamijenivši Platonov idealizam, predstavljala osnovu službene filozofije katoličke crkve. Golem utjecaj A. filozofije iskazuje se danas ne samo time što je ona ugrađena u tradiciju sveukupne zapadne znanosti i promišljanje svijeta nego i time što je još uvijek kreativna i inspirativna podloga za najrazličitije filozofske i naučne interpretacije.

● hipomnematički i sinagogički spisi: *Protiv Melisova učenja* (Περὶ Μελλίσσου), *Protiv Ksenofanov učenja* (Περὶ Ξενοφάνους), *Protiv Gorgijina učenja* (Περὶ Γοργίου); logički spisi: *Kategorije* (Κατηγορίαι), *O tumačenju* (Περὶ ἑρμηνείας), *Prva analitika* (Ἀναλυτικὰ πρότερα), *Druga analitika* (Ἀναλυτικὰ ὑστερα), *Topika* (Τοπικά), *O sofistickim dokazima* (Περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων); prirodoznanstveni spisi: *Fizika* (Φυσικὴ ἀκρόασις), *O nebu* (Περὶ οὐράνου), *O rađanju i nestajanju* (Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς), *Μετεωρολογία* (Μετεωρολογικά), *O svemiru* (Περὶ κόσμου) (?), *O duši* (Περὶ ψυχῆς), *O osjećanju i o onome što se osjeća* (Περὶ αἰσθήσεως καὶ αἰσθητῶν), *O pamćenju i sjećanju* (Περὶ μνήμης καὶ ἀναμνήσεως), *O snu i bdijenju* (Περὶ ὕπνου καὶ ἐγ-

ρηγόρσεως), *O životu i smrti* (Περὶ ζωῆς καὶ θανάτου), *O pneumi* (Περὶ πνεύματος) (?), *O životinjama* (Περὶ ζῴων ἱστορίαι), *O dijelovima životinja* (Περὶ ζῴων μορίων), *O rađanju životinja* (Περὶ ζῴων γενέσεως), *O hodu životinja* (Περὶ ζῴων πορείας), *O kretanju životinja* (Περὶ ζῴων κινήσεως) (?), *O bojama* (Περὶ χρωμάτων) (?), *Izvod iz akustike* (Ἐκλογὴ ἀκουστικῆς), *O fizionomiji* (Φυσιογνωμικά) (?), *O biljkama* (Περὶ φυτῶν) (?), u latinskom prijevodu, *O neobičnim vijestima* (Περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων) (?), *Mehanika* (Μηχανικά), *Problemi* (Προβλήματα) (?), *O nedjeljivim linijama* (Περὶ ἀτόμων γραμμῶν) (?); metafizički spis: *Metafizika* (Τὰ μετὰ τὰ φυσικά); etički i politički spisi: *Nikomahova etika* (Ἠθικά Νικομάχεια), *Velika etika* (Ἠθικά μεγάλα) (?), *Eudemova etika* (Ἠθικά Εὐδήμεια), *O vrlinama i zlima* (Περὶ ἀρετῶν καὶ κακιῶν) (?), *Ekonomika* (Οἰκονομικά) (?); estetički spisi: *Retorika* (Ῥητορικά), *Aleksandrova retorika* (Ῥητορικὴ πρὸς Ἀλέξανδρον) (?)

● egzoterički spisi: *O pravednosti* (Περὶ δικαιοσύνης), *O pjesnicima* (Περὶ ποιητῶν), *O filozofiji* (Περὶ φιλοσοφίας), *O državniku* (Πολιτικός), *Gril ili o retorici* (Γρύλλος ἢ περὶ ῥητορικῆς), *Nerint* (Νήρωδος), *Sofist* (Σοφιστής), *O ljubavi* (Ἐρωτικός), *Simpozij* (Συμπόσιον), *O bogatstvu* (Περὶ πλούτου), *Opominjanje* (Προτρεπτικός), *Eudem ili o duši* (Εὐδήμος ἢ περὶ ψυχῆς), *O molitvi* (Περὶ εὐχῆς), *O plemenitu porijeklu* (Περὶ εὐγενείας), *O uzivanju* (Περὶ ἡδονῆς), *O kraljevstvu* (Περὶ βασιλείας), *Aleksandar ili o kolonijama* (Ἀλέξανδρος ἢ περὶ ἀποικίων), *O odgoju* (Περὶ παιδείας), *O ekonomiji* (Οἰκονομικός), *O prijateljstvu* (Περὶ φιλίας), *O rijanstvu* (Περὶ μέθης), *O vračanju* (Μαγικός) (?); hipomnematički i sinagogički spisi: *O pitagorincima* (Περὶ Πυθαγορείων), *O Arhitinof filozofiji* (Περὶ τῆς Ἀρχιτέλου φιλοσοφίας), *O Demokritu* (Περὶ Δημοκρίτου), *Izvodi iz Platonove Države* (Τὰ ἐκ τῆς Πολιτείας Πλάτωνος), *Izvodi iz Platonova Timeja* (Τὰ ἐκ τοῦ Τιμαίου Πλάτωνος), *O dobru* (Περὶ τοῦ ἀγαθοῦ), *O idejama* (Περὶ ἰδεῶν), *Platonove podjele* (Διαιρέσεις Πλάτωνος), *Pobjednici pitijskih igara* (Πυθωνικά), *Didaskalije* (Διδασκαλικά), *Zakoni za zajedničke gozbe* (Νόμοι συσσιτικῶν), *Povijesni komentari* (Ἐπισημύματα ἱστορικά), *Haljina* (Πέπλου) (?); logički spisi: *Logičke podjele*

(Διαμέσεις), *O problemima* (Περὶ προβλημάτων), *Metodika pitanja* (Μεθοδικά), *O suprotnostima* (Περὶ ἀντικειμένων); prirodoznanstveni spisi: *O ročelima* (Περὶ στοιχείων), *O činjenju i rodnošnju* (Περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ παύειν), *Znakovi oluje* (Σημεῖα χειμῶνων), *Astronomija* (Ἀστρονομικόν), *O kovinama* (Περὶ μετάλλων), *O poljoprivredi* (Γεωργικά) (?), *O hrani* (Περὶ τροφῆς), *O bolesti i o zdravlju* (Περὶ νόσου καὶ ὑγίειας), *Anatomski opisi* (Ἀνατομὰι), *Izvod iz anatomije* (Ἐκλογή ἀνατομῶν), *O zvjerima* (Περὶ θηρίων), *O čovjekovoj priradi* (Περὶ φύσεως ἀνθρώπου), *Fizikalni problemi alfabetskim redom* (Προβλήματα φυσικά κατὰ στοιχείων), *O toku rijeke Nil* (Περὶ τῆς τοῦ Νείλου ἀναβάσεως), (?), *O magnetu* (Περὶ τῆς λίθου), *Optika* (Ὀπτικά), *O medicini* (Ἱατρικά); etički i politički spisi: *O strastima srdžbe* (Περὶ παθῶν ὀργῆς), *O zajedničkom životu muškarca i žene* (Περὶ συμβιώσεως ἀνδρὸς καὶ γυναικός) (?), *Ustavi 158 država* (Πολιτικῆς πόλεως), *Barbarski običaji* (Νόμματα βαρβάρικα), *Običaji Tirenjana* (Νόμματα Τυρηνῶν), *Pravna pitanja* (Δικαιώματα), *Politika* (Πολιτικῆς ἀκρόασις); estetički spisi: *O dikciji* (Περὶ λέξεως), *Pregled govorničtva* (Τεχνῶν συναγωγῆ), *Teodektova retorika* (Τέχνης τῆς Θεοδέκτου συναγωγῆ), *O savjetovanju* (Περὶ συμβουλῆς), *Poetika* (Περὶ ποιητικῆς), *O homerskom pitanju* (Ἀπορήματα Ὀμηρικά); govori: *Rohvala Aleksandru* (Ἐγκώμιον Ἀλεξάνδρου), *Rohvala Platonu* (Ἐγκώμιον Πλάτωνος), *Obtana bezbožnosti* (Ἀπολογία ἀσεβείας); fragmenti raznih spisa, pisama i pjesama

○ egzoterički spisi: *Meneksen* (Μενέξενος); hipomnematički i sinagogički spisi: *Izvod iz Platonovih Zakona* (Τὰ ἐκ τῶν Νόμων Πλάτωνος), *O Spreusipovoj i Ksenokratovoj filozofiji* (Περὶ τῆς Σπρευσίπου καὶ Ξενοκράτους φιλοσοφίας), *Protiv Alktaonova učenja* (Πρὸς τὰ Ἀλκταίωνος), *Protiv Gorgijina učenja* (Πρὸς τὰ Γοργίου), *Protiv Ksenofanovog učenja* (Πρὸς τὰ Ξενοφάνους), *Protiv Zenonovog učenja* (Πρὸς τὰ Ζήνωνος), *Protiv pitagorovca* (Πρὸς τοὺς Πυθαγορείων), *Parabole* (Παραβολαί), *Mješovite bilješke* (Ἐτακτα), *Bilješke po vrstama* (Ἐξηγημένα κατὰ γένος), *Robjednici u Olimpiji* (Ὀλυμπονικά), *O Pitiji* (Πυθιάς), *O muzici* (Περὶ μουσικῆς), *Spiskovi*

robjednika pitijskih igara (Πυθιονικῶν ἐλεγχοί), *Dionizijske robjede* (Νίκαι Διονυσιακά), *O tragedijama* (Περὶ τραγῳδιῶν), *Poslovice* (Παροιμίαι), *Krug o pjesnicima* (Κύκλον περὶ ποιητῶν); logički spisi: *O naukama* (Περὶ ἐπιστημῶν), *O spornim pitanjima* (Περὶ ἐριστικῶν), *Rješavanja spornih pitanja* (Λύσεις ἐριστικῶν), *Sofističke rodjele* (Διαμέσεις σοφιστικά), *O suprotnostima* (Περὶ ἐναντιῶν), *O rodovima i vrstama* (Περὶ εἰδῶν καὶ γενῶν), *O posebnim oznakama* (Περὶ ἰδίῶν), *Bilješke o zaključivanju* (Ἐπισημῆματα ἐπιχειρηματικά), *Preporuke o vrlini* (Προτάσεις περὶ ἀρετῆς), *Objekcije* (Ἐνστάσεις), *O raznim značenjima filozofskih pojмова* (Περὶ τῶν ποσαχῶς λεγομένων ἢ κατὰ πρόσθεσιν), *O nauci* (Περὶ ἐπιστήμης), *O principu* (Περὶ ἀρχῆς), *O rodjelama* (Διαφρετικά), *O pitanju i odgovoru* (Περὶ ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως), *Protaze* (Προτάσεις), *Sporne protaze* (Προτάσεις ἐριστικά), *Silogizmi* (Συλλογισμοί), *Definicije uz toriku* (Ὅροι πρὸς τῶν τοπικῶν), *Nauka o silogizmima i definicije* (Συλλογιστικὸν καὶ ὄροι), *O roželjnom i slučajnom* (Περὶ τοῦ αἰρετοῦ καὶ τοῦ συμβεβηκότος), *Torika za definicije* (Τοπικά πρὸς τοὺς ὄρους), *O rodjelama* (Διαφρετικόν), *Definicije* (Ὅρισμοί), *O zaključivanju* (Ἐπιχειρήματα), *Stavovi o zaključivanju* (Θέσεις ἐπιχειρηματικά), *O metodici* (Μεθοδικόν); prirodoznanstveni spisi: *O kretanju* (Περὶ κινήσεως), *O matematičkim* (Μαθηματικόν), *O složenim životinjama* (Ἐπὲρ τῶν συνδέτων ζώων), *O mitološkim životinjama* (Ἐπὲρ τῶν μυθολογουμένων ζώων), *O nepladnosti* (Ἐπὲρ τοῦ μὴ γενῶν), *O monadi* (Περὶ μονάδος), *O muzici* (Περὶ μουσικῆς), *O vještini pamćenja* (Μνημονικόν); etički i politički spisi: *O boljem* (Περὶ τοῦ βελτίωτος), *Strasti* (Πάθη), *O slobodnoj volji* (Περὶ ἐκουσίου), *O ljubavi* (Περὶ καλοῦ), *Stavovi o ljubavi* (Θέσεις ἐρωτικά), *Stavovi o prijateljstvu* (Θέσεις φιλικῶν), *Stavovi o duši* (Θέσεις περὶ ψυχῆς), *O državi* (Πολιτικά), *O pravdnosti* (Περὶ δικαίων); estetički spisi: *Govorničtvo* (Τέχνη), *Drugi pregled govorničtva* (Ἄλλη τεχνῶν συναγωγῆ), *Retorički entimemi* (Ἐνθυμήματα ῥητορικά), *O veličini* (Περὶ μεγέθους), *Podjele entimema* (Ἐνθυμημάτων διαμέσεις), *Pregled* (Συναγωγῆ), *Pitanja poetike* (Ποιητικά); pisma, govori, pjesme

ARKESILAJ (Ἀρκεσίλαος), 4/3. st. pr.n.e. Grčki filozof, osnivač, tzv. Druge akademije, Teofrastov i Krantorov učenik. Protivnik stoičkog učenja, ipak smatra, unoseći skeptičke stavove u sokratovsku i platonovsku filozofiju, da treba sumnjati u svaku spoznaju, no u praktičnom je životu potrebna samo gnoseološka vjerojatnost.

○ bez pisanih djela

ASKLEPIJAD iz Fliunta (Ἀσκληπιάδης), 4/3. st. pr. n. e. Grčki filozof, slušač Akademije i učenik Stilponov, osnivač filozofske škole u Eretriji.

○ nepoznato

ASKLEPIJE iz Trala (Ἀσκληπιῶς), 6. st. Grčki filozof, neoplatonovac, pisac komentara Aristotelove *Metafizike* i objašnjenja uz Nikomahovo djelo.

○ Komentar uz Aristotelovu *Metafiziku* i Nikomahovu *Aritmetiku*

ASKLEPIODOT Veliki (Ἀσκληπιώδωτος), 5. st. Grčki filozof, neoplatonovac, pisao je komentare uz Platonova djela, a bavio se i matematikom i medicinom.

○ komentar uz Platonova *Timeja*

ASPASIJE (Ἀσπασίως), 2. st. Grčki filozof, peripatetik, pisao je komentare Aristotelovih djela, a spominje ga Plotin.

○ komentar uz Aristotelovu *Nikomahovu etiku*

○ komentari uz Aristotelove *Kategorije*, *Fiziku*, *Metafiziku*, *O nebu*

ATAL (Ἄτταλος), 1. st. Grčki filozof, stoik, oko 30. g. prognan iz Rima. Učitelj Seneka Mlađeg, bavio se posebno etikom.

○ nepoznato

ATENEJ iz Naukratije (Ἀθηναῖος), 2/3. st. Grčki gramatičar i pisac koji je sastavio dijaloško djelo *Gozba sofista*, gdje opisuje višednevno gošćenje tridesetorice intelektualaca (pravnik, pjesnik, filologa, filozofa, liječnika, muzičara) koji se u svojim razgovorima dotiču mnogobrojnih tema. Bezvrijedno u literarnom smislu i bez ikakve originalnosti, A. golemo djelo (15 ili 30 knjiga, 3 u cijelosti sačuvane) važno je kao izvor podataka i citata (često netočnih) starijih autora, te je kasnijim piscima (Sopatar, Eustatije) služilo kao vrelo.

○ *Gozba sofista* (Δειπνοσοφιστάι)
○ *Sirijski kraljevi* (Περὶ τῶν ἐν Συρίᾳ βασιλευσάντων)

ATENODOR (Ἀθηνώδωρος), 1. st. pr. n. e. Grčki filozof iz Tarsa, stoik, učitelj cara Augusta. Sačuvani su odlomci raznih djela: jedne prerade Posidonijeva djela o Oceanu, jednog rada o Aristotelovim *Kategorijama* i etičkih spisa koje spominje Seneka Mlađi.

○ fragmenti filozofskih spisa

ATIK (Ἄττικός), 2. st. Grčki filozof, platonovac koji se protivio težnjama za objedinjavanjem Platonovih i Aristotelovih pogleda

○ fragmenti filozofskih spisa

B

BEDA (Βοίδας). Grčki filozof iz nepoznatog vremena, možda pitagorovac.

○ nepoznato

BIJANT (Βίας), 625–540. pr. n. e. Jedan od sedam grčkih mudraca, rodom iz Prijene. Pripisuju mu se mnoge izreke od kojih je najpoznatija ona „Sve svoje sa sobom nosim“.

● izreke

BION iz Abdere (Βίων), oko 400. pr. n. e. Grčki filozof i matematičar, učenik Demokritov. Bavio se pratežno proučavanjem prirodnih pojava. Prema Diogenu Laercianinu prvi je zaključio da postoje područja na Zemlji gdje noć i dan naizmjenično traju šest mjeseci.

○ nepoznato

BION iz Boristena (Βίων), 3. st. pr. n. e. Grčki filozof, pristaša kinističke filozofije. Tvorac je popularnog načina prezentiranja filozofskih problema, tzv. „dijatriba“, mješavine predavanja i dijaloga, koje karakterizira zorno dokazivanje sa završnom, često duhovitom, poantom. Među nasljedovačima ovoga stila osobito se ističu Menip, Horacije i Seneka.

○ filozofske rasprave (διατριβαί)

BOET iz Sidona¹ (Βόηθος), ?–119. pr. n. e. Grčki filozof, jedan od glavnih predstavnika srednje stoe. Modificirajući materijalističko učenje stare stoe i približavajući se donekle Aristotelu B. je zapravo eklektik. Od njegovih je djela sačuvano 11 fragmenata. ● *O prirodi* (Περὶ φύσεως), *O sudbini* (Περὶ εἰσαρμένους), komentar uz Aristotelove *Pojave*

BOET iz Sidona² (Βόηθος), 1. st. pr. n. e. Grčki filozof, peripatetik. Nastavio je Andronikov rad na komentiranju i izdavanju Aristotelovih djela. Bavi se prije svega problematikom kategorija nastojeći uskladiti aristotelizam i platonizam. ● fragmenti, komentar uz Aristotelove *Kategorije*

BOETIJE, Anicije Manlije Torkvat Severin (Anicius Manlius Torquatus Severinus Boethius), oko 480–524. Rimski filozof i visoki činovnik na dvoru gotskog kralja Teodorika. Optužen za sudjelovanje u zavjeri protiv kralja, bačen je u tamnicu i pogubljen. Čekajući na presudu napisao je u zatvoru svoje glavno djelo *Utjeha filozofije*. Na temeljnim učenjima osobito stoika i Platona B. nastoji obnoviti antičku filozofiju u duhu neoplatonizma. Osim spomenutog djela pisao je komentare uz Aristotelove i Porfirijeve logičke spise i prijevodima ovih djela na latinski dao snažan poticaj logičkim raspravama u srednjem vijeku. B. je posljednji veliki izdanak antičke filozofske misli, posrednik prema srednjem vijeku i preteča skolastičkog učenja.

● *Znanost aritmetike* (*De institutione arithmetica*), *Znanost muzike* (*De institutione musica*), komentar uz Aristotelove *Kategorije*, dva prijevoda i komentara Aristotelova spisa *O tumačenju*, prijevod Aristotelove *Prve* i *Druge analitike*, *Topike* i *Sofističkih pobijanja*, dva komentara uz Porfirijev *Uvod*, *O kategoričkom silogizmu* (*De syllogismo categorico*), *O hipotetičkom silogizmu* (*De syllogismo hypothetico*), *O razdiobi* (*De divisione*), *O topičkim razlikama* (*De differentiis topicis*), *O Trojstvu* (*De trinitate*), *Ivanu đakonu*, da li se o ocu, sinu i duhu svetomu kao atributima boga može govoriti kao o supstancijama (*Ad Johannem diaconum utrum pater et filius*

et spiritus sanctus de divinitate substantialiter praedicentur), *Istome*, na koji su način supstancije, u onome u čemu jesu, dobre i kad nisu supstancijalna dobra (*Ad eundem quomodo substantiae in eo quod sint bonae sint cum non sint substantialia bona*), *Knjiga protiv Eutihia i Nestorija* (*Liber contra Eutychen et Nestorium*), *O katoličkoj vjeri* (?), (*De fide catholica*), *Utjeha filozofije* (*Consolatio philosophiae*) ● komentar uz Ciceronovu *Topiku* ○ *O geometriji* (*De geometria*), *O astrologiji* (*De astrologia*)

BOL (Βώλος), 3. st. pr. n. e. Pitagorovac čija su djela, mješavina istočnjačke mistike i grčke filozofije, izdana pod Demokritovim imenom.

● *Moć prirode* (Φυσικά δυναμερά), *Rukotvorine* (Χερόκμητα), *O antipatijama i simpatijama* (Περὶ ἀντιπαθειῶν καὶ συμπαθειῶν)

BRONTIN (Βροντιῶς). Grčki filozof iz nepoznatog vremena, navodno pitagorovac. Pripisuju mu se neke orfičke pjesme.

● *Haljina* (Πέπλος), *Lovačka mreža* (Δίκτυον), *Prirodne pojave* (Φυσικά), *O umu i razumu* (Περὶ νοῦ καὶ διανοίας)

C

CELS (Celsus), 2. st. Grčki filozof, epikurovac, autor jednog spisa protiv praznovjerja.

○ *Protiv vračeva* (Κατὰ μάγων)

CICERON, Marko Tulije (Marcus Tullius Cicero), 106–43. pr. n. e. Rimski političar, govornik i filozof. Osim kao državnik i najveći rimski govornik C. je poznat i kao jedan od najznamenitijih predstavnika rimske filozofske misli. Premda njegova stajališta nisu originalna, već čine mješavinu pretežno akademskih i stoičko-peripatetičkih razmatranja, predstavljaju specifičan vid gledanja prvenstveno na etičke principe ljudskog djelovanja. Popularizirajući u svojim djelima grčku filozofiju, C. je osobito zaslužan za stvaranje latinske filozofske terminologije.

● *Država* (*De re publica*), *Zakoni* (*De legibus*), *O krajnostima dobra i zla* (*De finibus bonorum et malorum*), *Rasprave u Tusculu* (*Tusculanae disputationes*), *O prirodi bogova* (*De natura deorum*), *O proricaju* (*De divinatione*), *Katon Stariji o starosti* (*Cato maior de senectute*), *Lelije ili o prijateljstvu* (*Laelius sive de amicitia*), *O dužnostima* (*De officiis*), *Stoički paradoksi* (*Paradoxa Stoicorum*), *Akademika* (*Academica*)

● prijevod Platonova *Timeja*, *O sudbini* (*De fato*)

○ *Utjeha* (*Consolatio*), *O slavi* (*De gloria*), *O vrlinama* (*De virtutibus*), *Hortenzije* (*Hortensius*), *O proricaju augura* (*De auguriis*), *O građanskom pravu svadenom na umijeće* (*De iure civili in artem redigendo*), prijevodi Ksenofontova spisa *O ekonomiji* i Platonova *Protagore*

D

DAMASKIJE (Δαμάσκως), oko 458–533. Grčki filozof, neoplatonovac, posljednji predstojnik atenske Akademije. Kad je car Justinijan 529. g. zatvorio Akademiju, odlazi D. najprije u Perziju a zatim u Rim. ● *O ročalima* (Περὶ ἀρχῶν), *O kaldejskim prorocanstvima* (Εἰς τὰς Χαλδαϊκὰς συνουσίας), *Komentar uz Platonova Parmenida* (Εἰς Πλάτωνος Παρμενίδην), komentar uz Platonova *Fedona*, *O broju, prostoru i vremenu* (Περὶ ἀριθμοῦ καὶ χρόνου), *Izidoron život* (Βίος Ἰσιδώρου), komentar uz Platonova *Timeja*, komentar uz Platonova *Alkibijada I*

DAMON iz Sirakuze (Δάμων), 4. st. pr. n. e. Grčki filozof, pitagorovac. Poznata je anegdota o njegovom prijateljstvu s Fintijom koji je svojim životom jamčio za njega kad je zbog urote osuđen od Dionizija, a želio se prije smrti oprostiti sa svojima. ○ nepoznato

DEKSIP (Δέξιππος), 4. st. Grčki filozof, neoplatonovac, autor jednog komentara uz Aristotelove *Kategorije*.

● komentar uz Aristotelove *Kategorije*

DEMETRIJE Lakonac (Δημήτριος), 2. st. pr. n. e. Grčki filozof, epikurovac, koji se osim filozofije bavio pitanjima iz matematike, fizike, gramatike i metrike. ● *O nepostojanu mišljenju* (Περὶ μετεωρισμοῦ)

DEMETRIJE iz Bizanta (Δημήτριος), 1. st. pr. n. e. Grčki filozof, peripatetik, autor spisa *O pjesništvu*.

● *O pjesništvu* (Περὶ ποιημάτων)

DEMETRIJE iz Faleronta (Δημήτριος), oko 350–oko 280. pr. n. e. Grčki političar i filozof. Upravljao je Atenom od 317–307. pr. n. e. i istakao se kao zakonodavac. Protjeran od Demetrija Poliorketa, živio je u Tebi a kasnije u Egiptu. Sačuvani fragmenti i naslovi odnose se na najrazličitija područja D. interesa, od historijskih i literarno-filoloških do retoričkih i filozofskih.

● *Sokrat* (Σωκράτης), *O starosti* (Περὶ γήραος), *O usedu* (Περὶ τύχης)

○ *Spis o ljubavi* (Ἐρωτικός), *Spis o roticanju* (Προτροπτικός), *Ptolemej* (Πτολεμαῖος), *Fedonda* (Φαιδώνδας), *Aristotamah* (Ἀριστομάχος), *O snovima* (Περὶ οὐνείων), *Medon* (Μαίδων), *Kleon* (Κλέων), *Artakserkso* (Ἀρταξέρξης), *Aristid* (Ἀριστείδης), *Dionizije* (Διονύσιος), *O prilici* (Περὶ καιροῦ), *O zanimanjima* (Περὶ ἐπιτηδεύματων), *Halkidski spis* (Χαλκιδικός), *O vjerovanju* (Περὶ πίστεως), *O zahvalnosti* (Περὶ χάριτος), *O uzvišenu mišljenju* (Περὶ μεγαλοψυχίας), *O braku* (Περὶ γάμου), *O mišljenju* (Περὶ τοῦ δόκου)

DEMETRIJE iz Sunija (Δημήτριος), 1. st. Grčki filozof, kinik, djelovao u Rimu. Zbog političke kritike protjeran u Grčku, ali mu je kasnije dopušten povratak. Seneka ga na više mjesta hvali i citira. ○ nepoznato

DEMETRIJE iz Trezene (Δημήτριος). Grčki filozof iz Augustova vremena. Autor je didaktičkih djela u heksametrima u kojem polemizira sa starim filozofima.

● *Protiv sofista* (Κατὰ σοφιστῶν)

DEMOPIL (Δημόφιλος). Grčki pisac iz nepoznatog vremena. Sastavio je zbirku izreka moralnog karaktera.

● *Izreke* (Γνώμαι)

DEMOKRAT (Δημοκράτης). Grčki pisac iz nepoznatog vremena, autor 85 izreka pod naslovom *Zlatne izreke*, možda identičan s govornikom Demokratom iz Afidna ili s filozofom Demokritom u čijem korpusu je zbirka sačuvana.

● *Zlatne izreke* (Γνώμαι χρυσαί)

DEMOKRIT (Δημόκριτος), oko 460–370. pr. n. e. Grčki filozof i svestrani učenjak rodom iz Abdere u Trakiji. Njegov interes obuhvaćao je sva područja tadašnjeg naučnog djelovanja od matematike, fizike i astronomije, preko medicine i filologije do etike i filozofije. Proputovavši Perziju, Babilon i Egipat živio je duže vrijeme u Ateni. D. je glavni predstavnik antičkog materijalizma. Po njemu se svijet sastoji od nedjeljivih čestica – atoma koji se razlikuju po obliku, redu i položaju, i vječitim kretanjem u praznom prostoru oblikuju postojeće stvari. Cilj ljudskog života je postizavanje sreće i duševnog mira do kojeg se dolazi racionalnom spoznajom prirodnih zakona. Njegova je filozofska misao osobito utjecala na Epikura i Lukrecija Kara. Od njegovih je mnogobrojnih djela sačuvano sedamdesetak naslova i oko 300 fragmenata kod kojih je tek u malom broju slučajeva moguće utvrditi kojem naslovu pripadaju.

● *Tritogeneja* (Τριτογένεια), *O veselju* (Περὶ εὐθυμίας), *Mali red svijeta* (Μικρὸς διάκοσμος), *O različitim oblicima* (Περὶ τῶν διαφερόντων ἴσων), *Potvrde* (Κρατυτήρια), *O pravilima mišljenja ili kanon* (Περὶ λογικῶν ἢ κανῶν), *O pjesništvu* (Περὶ ποιήσεως), *O slovima koja zvuče dobro i loše* (Περὶ εὐφώνων καὶ δυσφώνων γραμμάτων), *O Homeru ili o pravilnom govoru i glosama* (Περὶ Ὁμήρου ἢ ὀρθοεπειῆς καὶ γλωσσέων)

● *Pitagora* (Πυθαγόρης), *O duševnom stanju mudrog čovjeka* (Περὶ τῆς τοῦ σοφοῦ διαθέσεως), *O životu u Hadu* (Περὶ τῶν ἐν Ἅιδου), *O muševnosti ili o hrabrosti* (Περὶ ἀνδραγαθίας ἢ περὶ ἀρετῆς), *Amaltejin rog* (Ἀμαλθείης κέρας), *Etički komentari* (Ἐπισημάνματα ἠθικὰ), *Veliki red svijeta* (Μέγας διάκοσμος), *Opis svijeta* (Κοσμογραφία), *O planetama* (Περὶ τῶν πλανήτων), *O prirodi – prva knjiga* (Περὶ φύσεως πρώτου), *O ljudskoj prirodi* (Περὶ ἀνθρώπου φύσεως), *O umu* (Περὶ νοῦ),

O osjećanju (Περὶ αἰσθήσεως), *O tekućinama* (Περὶ χυμῶν), *O bojama* (Περὶ χρωμάτων), *O promjenama* (Περὶ ἀμειψινομῶν), *O slikama ili o predviđanju* (Περὶ εἰδώλων ἢ περὶ προνοίας), *Istraživanja* (Ἀπορήματα), *Uzroci nebeskih pojava* (Ἀστράται οὐρανοί), *Uzroci pojava u zraku* (Ἀστράται ἀέροι), *Uzroci pojava na zemlji* (Ἀστράται ἐπίπεδοι), *Uzroci u vezi s vatrom i onim u vatri* (Ἀστράται περὶ πυρός καὶ τῶν ἐν πυρὶ), *Uzroci u vezi s glasovima* (Ἀστράται περὶ φωνῶν), *Uzroci u vezi sa sjemenjem, biljkama i plodovima* (Ἀστράται περὶ σπερμάτων καὶ φυτῶν καὶ καρπῶν), *Uzroci u vezi sa životinjama* (Ἀστράται περὶ ζώων), *Razni uzroci* (Ἀστράται σὺμμικτοί), *O magnetu* (Περὶ τῆς λίθου), *O razlici kuta ili o doticanju kruga* (Ψάσιος κύκλου καὶ σφαίρης), *O zemljomjerstvu* (Περὶ γεωμετρίας), *Geometrija* (Γεωμετρικά), *Brojevi* (Ἀριθμοί), *O iracionalnim i čvrstim linijama* (Περὶ ἀλόγων γραμμῶν καὶ ναστῶν), *Projekcije* (Ἐκπετάσματα), *Velika godina ili astronomija* (Μέγας ἐνιαυτός ἢ ἀστρονομία), *Utakmica vodenog sata* (Ἀμύλλα κλεψυδρῆς), *Opis neba* (Οὐρανογραφία), *Zemljopis* (Γεωγραφία), *Opis pola* (Πολογραφία), *Opis zraka* (Ἀκτογραφία), *O ritmovima i harmoniji* (Περὶ ῥυθμῶν καὶ ἁρμονίας), *O ljeroti pjesama* (Περὶ καλλοσύνης ἐπέων), *O pjesvanju* (Περὶ ἀοιδῆς), *O riječima* (Περὶ ῥημάτων), *Rječnik imena* (Ὀνομαστικά), *Predviđanje* (Πρόγνωσης), *O življenju ili načini života* (Περὶ διαίτης ἢ διαίτητικου), *Liječnički priručnik* (Ἱητρικὴ γνῶμη), *Uzroci u vezi s nepravovremenim i pravovremenim stvarima* (Ἀστράται περὶ ἀκαιρῶν καὶ ἐπικαιρῶν), *O ratarstvu ili zemljomjerstvu* (Περὶ γεωργίας ἢ γεωμετρικῶν), *O slikanju* (Περὶ ζωγραφίας), *Taktika* (Τακτικόν), *O borbenom oružju* (Ὀπλομαχικόν), *O svetim spisima u Babilonu* (Περὶ τῶν ἐν Βαβυλῶνι ἱερῶν γραμμάτων), *O spisima u Meroji* (Περὶ τῶν ἐν Μερῶν), *Plovidba* (Ὀκεανῶν περιήλους), *O povijesti* (Περὶ ἱστορίας), *Kaldejska rasprava* (Χαλδαϊκὸς λόγος), *Frigijska rasprava* (Φρύγιος λόγος), *O vrućici i kašljanju zbog bolesti* (Περὶ πυρετοῦ καὶ τῶν ἀπὸ νόσου βησόντων), *Uzroci zakona* (Νομικὰ αἴτια), *Vlastoručni traktati ili problemi* (Χερνικὰ ἢ προβλήματα)

DEMONAKT (Δημόναξ), 2. st. Grčki filozof s Cipra, pripadnik kiničke škole, poznat po originalnim dosjetkama.

○ nepoznato

DERKILID (Δερκυλίδης), 1. st. Grčki filozof, platonovac. Autor je spisa *O Platonovoj filozofiji* iz kojega citate donosi Hermodor. Zajedno s Trasilom priredio je izdanje Platonovih djela rasporedivši ih po tetralogijama.

● *O Platonovoj filozofiji* (Περὶ τῆς Πλάτωνος φιλοσοφίας)

DIKEARH (Δικαίρχος), 4. st. pr. n. e. Grčki filozof iz Mesene, učenik Aristotelov. Osim filozofije bavio se geografijom i kulturnom i književnom historijom. U svojim filozofskim nazorima suprotstavljao se tezi o besmrtnosti duše i nasuprot Teofrastovu kontemplativnom životu zagovarao praktično djelovanje.

● *Silazak u Trofonijevu pećinu* (Ἡ εἰς Τροφῶνιον κατάβασις)

○ *O duši* (Περὶ ψυχῆς), *Korintski dijalog* (Κορινθιακός), *Lezbijski dijalog* (Λεσβιακός), *O ljudskom uništenju* (Περὶ φθορᾶς ἀνθρώπου), *Da li je predviđanje budućnosti korisno* (Εἰ ἡ τῶν μελλόντων πρόγνωσις ὠφέλιμος), *O proricanju* (Περὶ μαντικῆς)

DIODOR iz Tira (Διόδωρος), kraj 2. st. Grčki filozof, peripatetik. Spominje ga Ciceron.

○ nepoznato

DIODOR s Jasa (Διόδωρος), oko 300. pr. n. e. Grčki filozof, pripadnik megarske škole. Sačuvani su citati dokaza o nemogućnosti kretanja.

● citati

DIODOR iz Apolonije (Διογένης), 5/4. st. pr. n. e. Grčki filozof i liječnik iz Apolonije na Kreti. Povezujući Anaksimeno i Anaksimandrovo učenje tvrdio je da je zrak prapočelo i supstancija svih stvari.

● *O prirodi* (Περὶ φύσεως)

DIODOR iz Enoada (Διογένης), 2. st. Grčki filozof, epikurovac. Svoje učenje dao je zapisati na stijeni dugoj 40 m čiji je glavni dio pronađen 1884. g. Natpis osim filozofskog teksta sadržava i njegovu oporuku rodnom gradu.

● filozofski natpis

DIODOR iz Sinope (Διογένης), 403– oko 323. pr. n. e. Grčki filozof, živio u Ateni i Korintu. Smatrajući srećom imati što manje potreba, živio je kao prosjak spavajući po trijemovima i u bačvi. Nosio je nadimak „Pas“ (grč. κύων), prema kojem su navodno i njegovi sljedbenici dobili naziv kinici. O D. životu sačuvane su mnoge anegdote. U antici je postojala zbirka njegovih izreka koju je sakupio Kratet. Navodno je pisao i tragedije.

○ nepoznato

DIODOR iz Smirne (Διογένης), 4. st. pr. n. e. Grčki filozof, učenik Metrodorov i učitelj Anaksarhov. Od njegovih je djela sačuvano nekoliko nepouzdatih citata.

● citati

DIODOR iz Seleukije (Διογένης), 2. st. pr. n. e. Grčki stoički filozof. Zajedno s Kritolajem i Karneadom boravio je 155. pr. n. e. u Rimu kao atenski poslanik i tom je prilikom upoznao Rimljane sa stoičkom filozofijom. Bavio se raznim problemima, a njegovo djelo *O jeziku* čini osnovu kasnijeg stoičkog proučavanja gramatike.

● *O jeziku* (Περὶ φωνῆς), *Umijeće raspravljanja* (Διαλεκτικὴ τέχνη), *O Ateni* (Περὶ τῆς Ἀθηνᾶς), *Velika godina* (Μέγας ἐνιαυτός), *O proricanju* (Περὶ μαντικῆς), *O glavnom dijelu duše* (Περὶ τοῦ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικοῦ), *O plemenitom rođenju* (Περὶ εὐγενείας)

DIODOR iz Tarsa (Διογένης). Nepoznato vrijeme. Grčki filozof, epikurovac. Autor je djela *Izabrane škole*, a možda je identičan s autorom *Pjesničkih istraživanja*.

● *Izabrane škole* (Ἐπιλεκτοὶ σχολαί), *Pjesnička istraživanja* (Ποιητικὰ ζητήματα), *Izvadak iz Epikurovih etičkih postavki* (Ἐπιτομή τῶν Ἐπικούρου ἠθικῶν δογμάτων)

DIODOR LAERCANIN (Διογένης), 3. st. Grčki pisac o čijem životu ne znamo gotovo ništa. U mladosti je sastavio zbirku epigrama u različitim metrima iz koje mnoge kasnije citira u svom glavnom djelu u 10 knjiga *Životi i mišljenja znamenitih filozofa*. Ovo opsežno djelo biografsko–doksografskog karaktera zapravo je povijest filozofije od sedam mudraca do skeptika 2. st. Sam D. nije filozof i, premda je djelo pisano

pretežno anegdotski, važno je zbog obilja podataka i citata onih autora čiji su nam spisi izgubljeni.

● *Životi i mišljenja znamenitih filozofa* (Βίοι καὶ γνῶμαι τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ εὐδοκίμησάντων)

● *Razni metri* (Πόλυμετρος)

DIOGENIJAN (Διογενειανός), 2. st. Grčki filozof, epikurovac, polemizirao je s Hrisipovim učenjem. Sačuvani mnogobrojni citati.

● citati

DIOKLO iz *Filijunta* (Διοκλῆς), 4. st. pr. n. e. Učenik Filolajev, jedan od zadnjih predstavnika pitagorovske škole.

○ nepoznato

DIOKLO iz *Magnezije* (Διοκλῆς), 1. st. pr. n. e. Grčki pisac, autor jednog dokso-grafsko-biografskog djela filozofskog karaktera. Citati sačuvani kod Diogena Laercanina.

● *Sažete bilješke o filozofima* (Ἐπιδρομή τῶν φιλοσόφων)

DION Kokcijan (Δίων Κοκκιανός), oko 40–112. Grčki pisac, filozof i istaknuti

govornik rodom iz Pruze u Bitiniji. Sačuvano je 80 govora, dok od mladenačkih spisa, koji su pretežno filozofskog karaktera, nije ostalo ništa.

○ *Protiv filozofa* (Κατὰ φιλοσόφων), *Za Musonija* (Πρὸς Μουσῶνιον)

DION iz *Aleksandrije* (Δίων), 1. st. pr. n. e. Grčki filozof ubijen za vrijeme poslanstva u Rim 56. pr. n. e. Autor je jedne *Gozbe*.

○ *Gozba* (Συμποσιακά)

DIOTIM iz *Tira* (Διότιμος), 4. st. pr. n. e. Grčki filozof, učenik Demokritov, o kome nam ništa drugo nije poznato.

○ nepoznato

DISSOI LOGOI. Spis sačuvan kod Seksta Empirika, bez naslova i imena autora. Naslovljen je prema početnim riječima δισσοὶ λόγοι (= dvostruke tvrdnje). H. Stephanus mu je dao naslov Διαλέξεις (= *Raspravljanje*). U djelu, koje se datira oko 400. pr. n. e., pisanom dorskim narječjem zapaža se osobit utjecaj Protagorina učenja. Na antitezama dobro – zlo, pravedno – nepravedno, lijepo – ružno i sl. dokazuje se relativnost sudova o njima.

● *Dvostruke tvrdnje* (Δισσοὶ λόγοι)

OSV RTI

ODLAZAK PROFESORA SIRONIĆA U MIROVINU

Kad bi se uspostavljala neka imaginarna hijerarhija elemenata na kojima se zasniva ugled i dignitet zagrebačkog Filozofskog fakulteta i na kojima se održava tradicija njegova kontinuiteta, studij klasične filologije zacijelo bi bio na vrlo visokom mjestu te hijerarhije, i to ne samo zato što je okrenut prema dostojanstvenoj antici nego i zbog toga što je njegovo znanstveno područje, uvijek obnavljano novim saznanjima, čak i usprkos ovom ahistorijskom vremenu, duboko uraslo u današnji trenutak i u temelje suvremenih humanističkih i društvenih nauka.

A studij, dakako, nisu seminar, knjige i katedre već ljudi koji ga vode. Zbog toga je biti profesor neke od domena klasične filologije na Filozofskom fakultetu oduvijek značilo imati i časnu ali veoma tešku dužnost znanstvenog doajena, to je značilo, a i danas znači, makar implicitno predstavljati jedan od stupova sada već prilično krhke konstrukcije Fakulteta i biti spreman dostojno ga reprezentirati u svakom času. A naša je klasična filologija od svojih početaka – od profesora Šrabeca i Maixnera do profesora Gortana, koji se relativno nedavno povukao u mirovinu i koji je većini nas bio nezaboravan učitelj, i do profesora Milivoja Sironića – imala tu sreću da se na njezinu čelu nalazio čovjek koji u sebi objedinjava sve ove sposobnosti.

Kada smo čuli da i profesor Sironić prestaje s aktivnim radom na fakultetu, mnogi od nas u to jednostavno nisu mogli povjerovati: naviknuti na to da ga susrećemo u hodnicima kako prolazi užurbanih koraka, da ga možemo u svakom trenutku pitati za savjet bilo u kojoj prilici, poznajući njegov golem društveni angažman (pa tek nedavno završio je četverogodišnji dekanski mandat!), dok nam je još u ušima odzvanjao njegov glas kako tumači finese grčke historijske gramatike ili Aristofanovih tekstova, prisjećajući se doista prekrasnih časova sa zajedničkih putovanja po Grčkoj, – bili smo svjesni toga da klasična filologija i Filozofski fakultet u cjelini njegovim odlaskom gube mnogo, jednu od svojih bitnih kvaliteta.